

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՌՈՒՍԷ, ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Բ.

Ուսուցիչ Գեղարքունիքի

Ուսուցիչ Գեղարքունիքի և ամենայն ստիպելի գերություններ:

Երկու տեսակ ժողովուրդ կայ Ռուսիայի մեջ, ազնուական և ստորակ (մուսուլման): Սկզբնական կամ քաղաքացիական խավը խիստ քիչ է. քանի որ հազարավաճառական կը բարկանայ, որ Ռուսիայի ժողովրդական մեծ բազմությունը նայելով խոսքը չլսար: Ասանց Գուգուս կն զանազան նուաճելով ազդեց ժողովուրդներուն սարկութենէն ազատ մնացած մէկ մասը, եւ զնուորում իրենք ստիպութեւնէն ազատանալը:

Ազնուականները տասնեւտաս կարգ բաժնորկան են, եւ այս տասն եւ չորս կարգին ձեռքն է տիրութեան բոլոր պաշտօններն ու գործերը: Օգնուորական պաշտօնի վրայ եղող առնականներուն առաջինէն ձեռքն է իննորորդ կարգին, եւ քաղաքական պաշտօններուն վրայ եղող ազնուականներուն առաջինէն մինչեւ հինգերորդ կարգին ազնուականութիւնը ժառանգական է, այսինքն որդւոյ յորդի է, եւ այս ժառանգական ազնուականները միայն կարող են ստորակ ունենալ: Ասանց ստացուածքն է Ռուսիայ տերութեան հոգեւորական ամենամեծ մասը մէջը բնակող գեղացիներովը մէկ տեղ, որոնց թիւը 40 միլիոնի կը հասնի:

Ահա այս 40 միլիոն գեղացիները ստորակ են. ոչ իրենց անձին, ոչ իրենց ընտանեացը, ոչ զաւակներնուն տէրը չեն. իրենց կենացն ալ տէրը չեն: Ասանց համար ստացուածք բաժնի չկայ, ինչպէս որ ստացուածքն է Ռուսիայ տերութեան մէջ չկայ: Օրէնք ալ չկայ ստանց համար, որովհետեւ Ռուսիայ մէջ օրէնքը միանակ

* Տես թիւ 193:
** Աստուծոյ բաժնի այս օրուան օրս խառնաւ արդիւնալ է Ռուսիայի մէջ, նոյնպէս եւ անկէջ քաղաքացիական ժողովրդականութեան ու մասնաբաժնի: Այս պատմութիւն թէ ասիկայ քանի մը տարի առաջ մեծ թիւով իրականութեան վրայ գրեց մը շինութիւն, ձեռնարկը Ռուսիայի տերութեան վրայ զորոյ քննիչն ինքնապաշտօնաւ ժողովուրդը, մէջը գտնուեցաւ, որ հեղինակը մեքենայի մը վրայ բացառութեամբ տալով՝ բոլոր թէ մեքենային անիւները (չարք) ազատաբար դառնալու են: Բնական անմիջապէս ազատաբար բաժնի առեց: Այսինքն անմիջապէս ըստ էութեան, թէ ուղիւ գիծը անհատ եւ անհատական միջոցի մը մէջ կը տարածի: Բնական անհատական բաժնի ալ տրեց, Ռուսիայ մէջ ամեն բան սահմանաւոր եղած ըլլալը հասկերներուն մտքը:

տերութեան շահերը եւ շատ շատ ազնուականներուն կեանքն ու ստացուածքը կը պահպանէ:

Ստորակը հոգաբարձական մեքենայ մը ըլլալով՝ օրինաց պէտք չունի: Երբ մը կրնայ զիշերը դուրսը մնալ, ձեռքին անձրեւին ասանք տակը: Ռուսիայ մէջ ստորակ գեղացին ալ սերիշ բան չէ՝ եթէ ոչ շնորհով արօր մը:

Ռուսիայ գեղացիները աւանգուծեալ լաւ են, որ օրէնք անուսով բան մը կայ, բայց այս բանը իրենց դէմ չեն՝ փաճ է, այնպիսի էակներու համար որ իրենց չեն նմանիր: Դատարանի ալ չկայ իրենց համար: Իրենց օրէնքը իրենց տէրն է, դատարանի ասանքն ալ նոյնպէս իրենց տէրն է:

Այս տէրն ալ անդուծ եւ փայտոյ վերակաշարի մը միջոցաւ կիշին իրենց վրայ, որ մէկ ձեռքը խաղաղան, միւս ձեռքը դաւաղան իրենց զիշուն վերեւը կեցած՝ դաւաղանի խառնութեամբ կը հսկէ, որպէս զի մէկը Համարձակի իր պայմանին դուրս ելլելու, կամ անոր խառնութեանէն ազատելու փորձ մը չընէ:

Տերութեան հրովարտանքները կամ օրէնքները տէրերուն գործածութեանը համար կը հրատարակին. ժողովուրդը այսինքն ստորակները տեղեկութիւն չեն ունենար ասանց՝ փան զի ստացուածքի եւ իրաւունքի տէր չըլլալով, օրինաց տեղեկութիւն ունենալու ալ պէտք չունին: Երբեք ալ չեն ունենալ. փան զի թէ որ օրինաց տեղեկութիւն ունենան, անժառանգաւ կարող կըլլան իրենց ուղածին պէս զանաք մեքենան, եւ ասանկով խորհրդածոյ կըլլան: Խորհրդածոյն կը հետեւի ինքզինքն ազատելու փափաքը: Ուրեմն ժողովուրդը չգիտէ եւ պէտք է որ չգիտնայ թէ մարդկային իրաւունք անուսով բան մը կայ աշխարհիս վրայ:

Ազնուականի մը իր հոգեւորական վրայ ունեցած իշխանութիւնը պայման չունի. ոչ միայն գեղացիներուն քրտինքին ու կենացը տէրն է, այլ եւ անոնց սիրոյն, պատւոյն (բոյ), ընտանեացը եւ զաւակներուն: Համարանեայ պատուէրներուն իննորորդը՝ անոր համար չէ: Այս ան գեղացիին որ կը յանդիման իր տէրոյն մոլեկան կամքներուն հակառակելու: Բնական ըստ մեքենայի ձեռնարկը խաղաղանի տակը ջարդ ու բռնութիւն, կամ իր ընտանեացը եւ զաւակներուն ըսկէն կը հանգի մինչեւ Միպիր կը խրկուի: Չկայ իշխանութիւն մը կամ օրէնք մը՝ որ ազնուականին հարցնէ իր ստորակները պատուէրն պատճառը: Ստորակը ազատութեան ունի զանկաւ ծնծին տակը մեռցնելու, զնուորում իրենց գրելու, ընտանեօքը Միպիր խրկելու՝ ինչպէս որ իրեն հաճոյ թուի: Ողորմելի գեղացիներն

ալ իրաւունք չունին եւ միաբնութեան անհամ չեն կրնար անցնել որ բողոքեն, փան զի զիշերը պաշտպանող օրէնք մը չկայ: Բնականաւ օրէնքը զիշերը կը պարտաւորէ որ կուրաբար եւ անարտաւճ հազարներ իրենց տէրերուն: Բնականաւ այս օրէնքները որ կարգադրողն ստիպում կը բերեն:

807. 948: Ստորակները պարտաւոր են կրտաւորաբար հաղորդելու իրենց տէրերուն:

807. 964: Ազնուականի մը իրաւունքն ունի ամեն կերպ աշխատութիւն եւ ամեն կերպ տուր իր ստորակներուն վրայ ձգելու: Խառնութեան զանաք ստացուածքն է հոգաբարձ կամ հոգաբարձութեան անհատը քննելու եւ կամ օտար մեքենայ մը ըրով ծառայութեան տալու: Ստորակներուն մէջ կըստ մէկէն զատաւորն ալ ինքն է: Իր ստորակները ամենախաղաղաբար հաղորդութեան մէջ պահելու համար, իրաւունք ունի ամեն կերպ պատիժ տալու անոնց, մինչեւ անգամ Միպիր խրկելու իրենց կնքը հետեւ: Իրենքն ալ մանչերը վեց տարուէ վաղ, աղջիկներն ալ տասն տարուէ վաղ հետեւնին պիտի խրկէ:

Խառնութեան իր ստորակներուն ամեն կամ անոնց մէկ մասը իրենց գեղէն հանելու եւ ուրիշ երկր փոխադրելու, այսինքն հիւսիսէն հարաւ, արեւելքէն արեւմուտք, կամ հարաւէն հիւսիս, ու արեւմուտքէն արեւելք խրկելու:

807. 988: Ստորակները կրնան ծախվել իրենց գեղին հետ կամ անոնց գեղին, եւ հետեւաբար գնալին կամսոր համեմատ մէկ տեղին մէկու փոխադրել: Բայց այս առումները ժառանգական այնուպէս մէջ միայն կրնայ ըլլալ:

807. 950: Թէ որ ստորակ մը իր տէրոյն պարտաւոր կըստ հոգաբարձութեանը հաւանաբար յանդիման անոր դէմ բողոք ընելու անոնց հրամանին, եւ մանաւանդ թէ որ համարձակի ուղղակի գանդատ ընելու կայսեր, օրինաց ամենայն խառնութեամբ պիտի պատժուի իրեն ազատաբար եւ զանգուար:

807. 352: Ստորակներուն արդիւնալ է իրենց տէրերուն դէմ ամբաստանութեան ընելու:

807. 964: Բացարձակապէս արդիւնալ է քահանայից ստորակները կամ անոնց աղջիկները ու եւ ինչէ մէկու մը հետ պատկեր տանոց տէրերուն հաւանութեանն ու թոյլտուութեանն:

Աւերակապէս ստորակ մը չկրնար իր տէրերուն փոխել անանց տէրոյն հրամանին, եւ տէրն ալ այս հրամանը շատ սուղ կուտայ:

Ստորակը չկրնար անշարժ ստացուածք գնել կամ ընենալ, եւ ոչ զրաւով ստակ փոխ տալ:

Ստորակ վաճառականի մը չկրնար ստակ փոխ առնուլ կամ վարկով (իթիպար) վաճառք առնուլ անանց իր տէրոյն վերականգնելու հրամանին, եւ այս հրամանը ստակ տալով կրնայ ստանալ: Երբեք խառնալ չկրնար ըլլալ:

Թէ որ գեղն մը բնակիչներին մէկը տէրութեան տուրքը չկրնայ վճարել, բոլոր բնակիչները պատասխանատու են: Կանապալս թէ որ գեղն տէրը չուզէ կամ չկրնայ տէրութեան տուրքը վճարել, ստորակները պարտաւոր են այն

տուրքը վճարելու:
Այս ազատութիւնը միւսին տիրութեանը, այսինքն իրենց տէրերը չունենալու եւ մասնելու թէ որ տիրութեան կամ կայսեր դէմ պատճանով իրեն մը նկատելու ըլլան:

Մինչեւ 1801 թուականը՝ կայսրն ու ազնուականները սովորութիւն ունէին իրենց ստորակները մէկ մէկու պարզեւ կամ ընծայ տալու, այսինքն կամ տըրայ: Ազնուականները կրնային թուղթ խաղաղով մէկ գիշերուան մէջ վաճառելով կամ տալ իրաւունք իրենց ստորակը, կամ անոր կիշը կամ աղջիկը, որոնք վաճառելու զննատուրածքը կըլլային, եւ կանակը զանաք կը տանէր հայրը կնքովին, կիշը կըլինէին, կամ զաւակը ծնողքէն զատելով: Բայց այս բարբարոսական առումն ուրեքը 1801-ին Վիլհելմի կայսրն արդիւնալ: Այս առումները, այս կերպ առումն ուրեքը մինչեւ այսօր զաւանած պէս կը կատարվին, եւ ուսուց տեսչութեան գործակալները արժաթ բուլլետներով աչքը կը դոյնեն:

Երբեք Վիլհելմի կայսրն ուղեց որ այս բարբարոսութիւնները փոխան, եւ ստորակներուն ստակին թուղթով թեանը գիւրտութիւն ըլլայ, եւ ինքը անձ ձեռք իր քսան միլիոն սեփականութեան կենցաղն գիւրտութիւններն ու արդատութիւններ շնորհեց. բայց զիշութեան արմատացալ ըլլալով իր օրինակին հետեւող խիստ քիչ մարդ գտնուեցաւ: մանաւանդ իր կողմէն ստորակներուն վրայ գրված կատաւարիչներն ու վերականգնողները զանաք առնէ պէս խառնութեամբ ու բարբարոսութեամբ վարկը չզարգեցան:

Ահա այսպէս ամենին անհամ կիշ զաւանդները, մարդկութեան եւ բանականութեան ամենին նուիրական օրէնքները ոտնակոխ եղած են Ռուսիայ մէջ: Ուրիշ կեանք ներքին չէ այս խոյճ ժողովրդական, այլ բուսական եւ անասնաշին կեանք մը:

Երկրորդ լուծի մը տակը բնկած ու նուազացած, այս դժբաղդ արարածներն իրենց մոտաորական լոյսը կորսնցուցած անբան կենդանիներու վիճակին իջած են:

Կատաւարութիւնը այս ողբալի վեճակին պարման տանելու անպակով արգելքներն ու վտանգները տեսնելով, 1848-ին ի վեր առաւելադրին փութով մը կը ջանայ գերութեան եւ սպիտակութեան զիշայններն ամրացնելու, որպէս զի Լեւոպայի յեղափոխութեան ձայններն ժողովուրդը արթննալով իր դժոխքները լուծ իրարմակելու ահաւոր փորձին ձեռք չզարնէ:

Պիտի շարունակել:

